

УДК

Є. С. Костюк
канд. іст. наук
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського

**АРХІВНІ ДЖЕРЕЛА З ІСТОРІЇ ВИРОБНИЧИХ
ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ 20–30-Х РОКІВ ХХ СТ.
У ФОНДАХ ЦЕНТРАЛЬНОГО ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ
ВИЩИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ ТА УПРАВЛІННЯ УКРАЇНИ**

Висвітлено джерельну базу з історії виробничих громадських об'єднань міжвоєнної доби у фондах ЦДАВО України.

Ключові слова: фонди, архівні документи, громадські об'єднання.

В умовах сучасної України, коли нагальною потребою є вироблення базових орієнтирів соціальної та економічної політики, актуальним є переосмислення історичного досвіду промислової модернізації, особливо – періоду бурхливих змін під час форсованої індустріалізації 20–30-х років ХХ ст. В ході реалізації компартійною владою політики промислової модернізації з її ініціативи активно створювалися та функціонували різного роду громадські об'єднання, які мали залучати людські та матеріальні ресурси для забезпечення індустріалізації. Виходячи із завдань і практики діяльності цих громадських об'єднань, частину з них, а саме – профспілки, технічні й окремі науково-технічні товариства, можна виділити в окрему групу – «виробничі громадські об'єднання». Архівні документи з питань діяльності виробничих громадських об'єднань здебільшого зосереджені у фондах Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України). Визначивши стан репрезентативності джерельної бази, ми можемо з'ясувати ступінь вивчення проблеми, окреслити перспективи подальших досліджень громадського виміру промислової модернізації України впродовж міжвоєнної доби.

Попри актуальність теми, дотепер аналіз документального масиву фондів ЦДАВО України як джерела з історії виробничих гро-

мадських об'єднань не був предметом цілісного наукового дослідження. Окремі питання, розглянуті в працях С.М. Свистовича¹, О.М. Мовчан², О.О. Сушка³ й О.А. Мельничука⁴, репрезентують лише ті аспекти окресленої проблеми, які перебували в контексті об'єктів досліджень перелічених науковців. З цього випливає наукова актуальність комплексного аналізу документального масиву фондів ЦДАВО України як джерела з історії виробничих громадських об'єднань 20–30-х років ХХ ст., що і є метою даної наукової розвідки.

Насамперед варто виділити фонди ЦДАВО України, присвячені власне виробничим громадським об'єднанням: організації Укрпостачавтодор (ф. 270), Центральній раді товариства Укравтодор (ф. 587), Центральному правлінню Всеукраїнського науково-технічного товариства автогужового та безрейкового транспорту (ф. 1231), Центральному правлінню Української асоціації робітників-винахідників – Всеукраїнському товариству робітників-винахідників (ф. 2344), Всеукраїнській раді професійних спілок (ф. 2605), Центральному правлінню товариства «Техніка масам» (ф. 3311) тощо.

Окремі документи, які висвітлюють діяльність профспілок і технічних товариств, представлені у фондах Всеукраїнського центрального виконавчого комітету УРСР – ВУЦВК УРСР (ф. 1), Ради Народних Комісарів УРСР – РНК УРСР (ф. 2), Народного комісаріату внутрішніх справ УРСР – НКВС УРСР (ф. 5), Народного комісаріату освіти УРСР – НКО УРСР (ф. 166) та у фондах інших державних установ.

Необхідно відзначити, що документальний масив виробничих громадських об'єднань характеризується наявністю значних лакун. Документи багатьох товариств взагалі не надходили на збереження в державні архіви або були втрачені чи знищені вже після передання їх до архівів. Це було пов'язано з репресіями кінця 1920–40-х років, коли матеріали громадських організацій залучалися до справ, сфальсифікованих проти їхніх керівників і активістів. Окремі матеріали передавалися у спеціальні таємні сховища. Значний відсоток документів було втрачено під час Другої світової війни. Нацистські окупанти з архівів України вивезли понад півмільйона архівних справ, а 18 млн. знищили. Втрачено було й близько 30 млн. справ, які з відомчих архівів не встигли надійти до державних і партійних архівосховищ. Ці втрати стосувалися значною мірою і фондів громадських об'єднань. З різних причин втрачено архівні матеріали багатьох громадських організацій. Документи низки товариств пе-

редавалися після їхньої реорганізації та ліквідації до профільних відомств, що здійснювали загальне керівництво ними на попередньому етапі, і губилися у відомчих архівах. Тим більшу цінність мають збережені й доступні для дослідження документи громадських організацій: їхні статuti, матеріали з'їздів і конференцій, робочі документи центральних органів і місцевих філій, плани роботи, звіти, обіжники тощо⁵.

Значна колекція документів, пов'язаних з діяльністю виробничих профспілок, міститься у фонді Всеукраїнської ради професійних спілок (ВУРПС) – керівного органу профспілок УСРР (ф. 2605). До числа цих документів належать протоколи засідань і постанови Президії ВУРПС⁶, обіжники цієї установи, стенограми профспілкових пленумів, протоколи засідань секретаріату Всеукраїнської ради професійних спілок, звіти про діяльність ВУРПС⁷, документація її структурних підрозділів (плани робіт і звіти відділів керівництву ВУРПС про свою діяльність, протоколи засідань цих підрозділів)⁸.

Важливою складовою документального масиву фонду є матеріали про діяльність окружних (обласних) рад професійних спілок: протоколи засідань президій, звіти про діяльність, листування з центральним апаратом ВУРПС⁹. Також варто виокремити матеріали про діяльність галузевих профспілок, які здебільшого містяться в листуванні їхніх всеукраїнських комітетів із апаратом ВУРПС¹⁰.

Документи вказаного фонду дозволяють нам простежити участь профспілок у здійсненні промислової модернізації упродовж міжвоєнної доби. Так, доволі інформативними є обіжники, доповідні записки та звіти всеукраїнських комітетів профспілок про заходи щодо підвищення продуктивності праці, поліпшення якості продукції та раціоналізації виробництва, економії сировини, палива й електроенергії¹¹.

Фонд ВУРПС містить відомості про діяльність профспілок щодо налагодження роботи виробничих нарад (плани роботи цих нарад, звіти всеукраїнським комітетами і окружним профспілковим радам про роботу, пропозиції щодо усунення недоліків), їх участь у роботі госпрозрахункових і наскрізних бригад (тут викликають інтерес угоди про створення останніх, де вказуються їхні завдання і напрями діяльності), у виконанні промфінпланів підприємств і розробці так званих «зустрічних промфінпланів»¹².

Окремий масив документів засвідчує участь профспілок у розгортанні на промислових підприємствах виробничого змагання й

ударницького руху. Це, насамперед, відповідні звіти фабзавкомів по окремих підприємствах, висновки на їх основі та пропозиції щодо активізації роботи профспілок у сфері позаекономічного стимулювання праці¹³.

Цінні відомості про діяльність профспілок з поліпшення стану трудової дисципліни на виробництві містить листування ВУРПС із Народним комісаріатом праці УСРР, окружними профспілковими радами і всеукраїнськими комітетами галузевих профспілок. У цих документах увага акцентується на боротьбі з прогулами та запізненнями на роботу, викориненні пияцтва та хуліганства в робітничому середовищі¹⁴.

Також матеріали фонду висвітлюють діяльність виробничих профспілок з поширення базової технічної освіти та розгортання виробничо-технічної пропаганди серед робітничого загалу. З-поміж цих документів варто, насамперед, виділити відповідні резолюції ВУРПС, різного роду статистичні матеріали, програми занять курсів і гуртків виробничо-технічної освіти, звіти про їхню роботу по окремих регіонах і підприємствах, галузях промисловості¹⁵, листування між ВУРПС і регіональними та галузевими профспілковими органами, матеріали про діяльність робітфаків і шкіл фабрично-заводського навчання, про хід розгортання освітніх кампаній – «технічних естафет», «місячників технічної пропаганди», стенограми нарад з виробничо-технічної пропаганди при ВУРПС¹⁶.

Документи, які відклалися у фонді 2605, дають змогу відстежити соціальні аспекти діяльності профспілкових організацій: подолання безробіття, вирішення трудових конфліктів, контроль за дотриманням норм охорони праці, впровадження системи соціального страхування та медичного забезпечення робітників, боротьбу із соціальними аномаліями тощо.

З-поміж цих документів особливу увагу привертають протоколи засідань відділу охорони праці ВУРПС, протоколи засідань комітету по боротьбі з безробіттям при Українській економічній нараді, листування ВУРПС із Народним комісаріатом праці, державними органами соціального страхування, Інститутом праці тощо. Ці документи репрезентують участь профспілок у роботі бірж праці, в проведенні громадських робіт, наданні безкоштовного харчування та грошової допомоги безробітним¹⁷.

Важливим джерелом є обіжники Народного комісаріату соціального забезпечення УСРР, які висвітлюють систему соціального

страхування, пенсійного забезпечення та допомоги безробітним у країні, дозволяють визначити місце виробничих профспілок у цій системі¹⁸.

У фонді знаходяться також протоколи засідань, резолюції й обіжники профспілкових органів, що стосуються питань поліпшення стану охорони праці та техніки безпеки на виробництві, подолання виробничого травматизму, відповідне листування з органами державної влади й адміністраціями промислових підприємств, акти обстежень стану техніки безпеки, здійснені профспілками¹⁹.

Окремий блок документів складають матеріали про функціонування системи робітничого постачання та громадського харчування на промислових підприємствах, житлове забезпечення робітників, робітничі кооперативи. Тут міститься як цінна статистична інформація про кількість відповідних закладів і установ при фабриках і заводах Української СРР, так і характеристика якості задоволення побутових потреб робітників²⁰.

Також у фонді 2605 відклалися документи, які висвітлюють взаємини профспілок з Українською радою народного господарства, Всеукраїнським міжсекційним бюро інженерів і техніків²¹. Значну кількість документів складає листування з Радою Народних Комісарів, промисловими трестами й окремими підприємствами. Окреме місце займає листування з Профінтерном та закордонними профспілками.

У фонді також знаходяться документи, які містять інформацію про створення та функціонування Всеукраїнської асоціації інженерів (ВУКАІ)²². Документи фонду містять відомості про діяльність інженерно-технічних секцій, у тому числі стенограми з'їздів інженерно-технічних працівників, листування ІТС зі Всеукраїнським міжсекційним бюро інженерів і техніків, обіжники останнього, документи про участь ІТС у профспілкових кампаніях із виробничо-технічної освіти та пропаганди, документи про соціальне забезпечення інженерно-технічних працівників. У фонді 2605 є також документи про функціонування товариства «Техніка масам» і науково-технічних товариств.

Документи, що відображають функціонування галузевих профспілок України виробничого профілю, відклалися у фондах Всеукраїнського комітету Всесоюзної професійної спілки робітників-металістів (ф. 2595), Українського республіканського комітету професійної спілки робітників швейної промисловості (ф. 2677), Всеукраїн-

ського комітету Всесоюзної професійної спілки робітників шкіряної промисловості (ф. 2689), Всеукраїнського комітету Всесоюзної професійної спілки робітників і службовців харчової і смакової промисловості (ф. 2777). Унікальність документів перелічених фондів галузевих профспілок полягає в тому, що вони становлять основне джерело з історії соціальних взаємин на приватних підприємствах України 20-х років, містять протоколи і матеріали конфліктних комісій, доповідні записки про робітничі страйки, умови праці, плинність робочої сили²³.

Фонд Центрального правління технічного товариства Укравтодор (ф. 587) містить протоколи засідань президії та секретаріату цієї організації, плани роботи товариства, звіти про роботу, подані до Центральної ради товариства Автодор (Москва)²⁴. Механізм взаємин між цими громадськими об'єднаннями дає змогу зрозуміти постанови, розпорядження й обіжники Центральної ради Автодору²⁵.

Значною інформативністю відзначається листування керівних органів Укравтодору з окружними (згодом – обласними) філіями товариства. Останні подавали до Президії Укравтодору звіти та доповідні записки про свою діяльність, інформували про ті проблеми та негаразди, які виникали у їхній роботі, зверталися з проханнями про додаткове фінансування, поліпшення матеріально-технічної бази. Також у фонді 587 містяться постанови й обіжники власне регіональних філій Укравтодору. Окремо варто виділити матеріали обстежень цих філій, здійснених керівництвом товариства, аналітичні записки, підготовлені останнім для Центральної ради Автодору²⁶.

Варто відзначити також документи щодо діяльності окремих структурних підрозділів Укравтодору, насамперед, його секцій, створених за базовими напрямками функціонування товариства: шляхової, автомобільної, тракторної та ін. Значна кількість документів стосується функціонування молодіжного крила товариства – «Юних друзів Автодору»²⁷.

У фонді зберігаються документи, які висвітлюють питання налагодження цим громадським об'єднанням системи сприяння розвитку механізованого транспорту, розбудови шляхової інфраструктури, розгортання програм робітничого винахідництва і раціоналізації в автошляховій сфері²⁸.

Також документи фонду дозволяють відтворити процес залучення трудових ресурсів населення в ході проведення «штурмових

місячників шляхового будівництва», «шляхових походів», створення ударних бригад і укладання угод виробничого змагання на автомобіле- і тракторобудівних заводах, у шляховому господарстві, мобілізації коштів громадськості завдяки організації різноманітних лотерей і позик²⁹.

Окремі документи висвітлюють реалізацію Укравтодором своїх освітніх програм: створення гуртків і курсів шляхового будівництва, автомобільних і тракторних шкіл, читання лекцій з автошляхової справи в робітничих клубах, проведення занять в «червоних кутках» підприємств і установ³⁰.

Фонд організації Укрпостачавтодор (ф. 270) – господарського відділу Укравтодору – містить відомості про матеріально-технічну базу цього громадського об'єднання, про пошук ним джерел фінансування, про лотерейні кампанії, які організовувалися Укравтодором.

У фонді Центрального правління Всеукраїнського науково-технічного товариства автогужового та безрейкового транспорту (ф. 1231) містяться матеріали про науково-дослідну роботу, яка здійснювалася на промислових підприємствах і у відповідних наукових установах силами громадськості, про налагодження диференційованої системи технічної освіти без відриву від виробництва в середовищі працівників автотранспортного господарства.

Плани робіт товариства та звіти його виробничих осередків дозволяють відтворити особливості участі останнього у проведенні просвітницько-пропагандистських кампаній «Тижні техніки», організованих упродовж першої половини 1930-х років спільно з інженерно-технічними секціями та товариством „За опанування техніки”³¹.

Аналіз звітів товариства, аналітичних записок за результатами реалізації його програм свідчить, що в рамках налагодження системи виробничо-технічної освіти та пропаганди робітники й фахівці автошляхового господарства ознайолювалися з новітніми досягненнями радянського та закордонного науково-технічного прогресу, із особливостями функціонування механізмів і перебігу технологічних процесів. У рамках цього комплексу заходів проводилися лекції та доповіді, організовувалися технічні консультації, так звані «кутки техніки», видавалася технічна література прикладного й агітаційно-пропагандистського характеру, створювалися технічні бібліотеки, які комплектувалися вітчизняною й іноземною літературою³².

Фонд Української асоціації робітників-винахідників – Всеукраїнського товариства робітників-винахідників (ф. 2344) – містить документи з історії створення цієї громадської організації, насамперед, – протоколи засідань ініціативної групи й організаційного бюро, листування останнього з винахідниками України та оргбюро Всесоюзного товариства винахідників³³.

Також фонд містить документи, в яких висвітлюються проблеми діяльності цих громадських організацій у сфері консолідації креативної частини робітничого загалу у винахідницьких гуртках, налагодження системи виробничо-технічної освіти в середовищі робітників-винахідників, підвищення їхньої кваліфікації, популяризації винахідницького та раціоналізаторського руху серед населення, впровадження робітничих винаходів і вдосконалень на промислових підприємствах України³⁴.

Також матеріали фонду (насамперед, листування) дають змогу зрозуміти взаємини УАРВИН – ВУТОРВИН із державними інституціями, науково-дослідними, освітніми та господарськими установами, висвітлюють діяльність цього громадського об'єднання щодо вирішення питань виробничого характеру, містять відомості про участь товариства в кампаніях із позаекономічного стимулювання трудової активності робітників на промислових підприємствах УРСР, у різного роду суспільно-політичних заходах компартійної влади³⁵.

Документи фонду є важливим джерелом інформації з питань правового захисту винахідників України, сприяння з боку УАРВИН – ВУТОРВИН щодо надання їм патентів на винаходи та вдосконалення, виплати грошової винагороди та надання різного роду пільг (при вступі до ввз, працевлаштуванні, поїздки до санаторіїв)³⁶.

Особливий інтерес викликають особові відомості стосовно членів цього громадського об'єднання, що дозволяють персоніфікувати винахідницький і раціоналізаторський рух в Україні міжвоєнної доби, визначити керівний склад товариства, його соціальне походження, освітній рівень, функціональні обов'язки та ін.³⁷

Також у фонді, окрім документів, пов'язаних з діяльністю Української асоціації робітників-винахідників – Всеукраїнського товариства робітників-винахідників, містяться матеріали, які розкривають різноманітні аспекти створення та функціонування таких громадських об'єднань, як Товариство робітничо-технічної ініціативи (ТРТІ)³⁸, Всеукраїнське товариство раціоналізаторів (ВУТОР)³⁹,

Всеукраїнське товариство раціоналізаторів будівництва (ВУТОРБ)⁴⁰, Всеукраїнське товариство раціоналізаторів управління (ВУТОРУ)⁴¹ тощо. Документи фонду висвітлюють історію створення, особливості організаційної структури, джерела фінансування, політико-правові засади функціонування цих громадських об'єднань, їх соціальний й етнопонаціональний склад, основні завдання і напрями діяльності, дозволяють визначити внесок указаних товариств у промислову модернізацію України.

У фонді містяться відомості про взаємини громадських об'єднань із державними установами, про їхні контакти з подібними за профілем діяльності закордонними громадськими організаціями, про їхню науково-дослідницьку роботу, заходи щодо налагодження системи технічної освіти у робітничому середовищі та ін.

Фонд 3311, який висвітлює діяльність товариства «Техніка масам», містить інформацію про різноманітні форми поширення технічної освіти та ведення технічної пропаганди (зокрема – через масові кампанії) в середовищі робітників силами виробничих осередків товариства, про його науково-дослідну роботу, спрямовану на розвиток виробництва⁴².

Фонди Всеукраїнського центрального виконавчого комітету рад (ф. 1) і Ради Народних Комісарів УРСР (ф. 2) містять архівні документи, які висвітлюють діяльність окремих виробничих громадських об'єднань. Найбільша кількість документів стосується виробничих профспілок. Документи згаданих фондів містять листування між державними органами УСРР–УРСР і керівними органами професійних спілок, звіти профспілкових організацій тощо. У фонді РНК є директиви окремих комісаріатів, які стосуються виробничих громадських об'єднань, урядові резолюції тощо. На окремі аспекти історії виробничих громадських об'єднань УСРР–УРСР проливають світло матеріали фонду Народного комісаріату внутрішніх справ УСРР (ф. 5). Протоколи засідань і обіжники Міжвідомчої комісії у справах громадських організацій (МЕКОСО), матеріали листування з губернськими (окружними) відділеннями НКВС дозволяють нам зрозуміти процес одержавлення системи громадських об'єднань, її підпорядкування компартійній владі⁴³.

Документи, які відклалися у фонді Народного комісаріату освіти УРСР (ф. 166), дають змогу визначити основні орієнтири освітньої політики компартійної влади⁴⁴, що, в свою чергу, дозволяє дослідити культурно-освітні програми громадських об'єднань ви-

робничого спрямування в контексті загальних трансформацій гуманітарної сфери життя українського суспільства.

Документи фонду Центральної комісії національних меншин при ВУЦВК (ф. 413) дають змогу простежити етнонаціональний склад профспілкових організацій, особливості виробничої, освітньої та пропагандистської роботи профспілок у середовищі етнічних меншин, зокрема – участь профспілок у реалізації політики коренізації упродовж 20-х років ХХ ст., функціонування національних секцій профспілок. Також фонд містить цінні статистичні відомості про заклади професійно-технічної освіти, створені за сприяння українських профспілок⁴⁵.

Підсумовуючи, можна визначити документи фондів ЦДАВО України в якості основної джерельної бази з історії створення та функціонування виробничих громадських об'єднань України 20–30-х років ХХ ст., їхньої участі в соціально-економічних і соціокультурних процесах окресленого періоду. Масив документів з фондів ЦДАВО України є достатньо репрезентативним і дозволяє здійснити системну реконструкцію громадського виміру промислової модернізації в УРСР–УРСР упродовж міжвоєнної доби.

¹ *Свистович С.М.* Громадський вимір соціалістичного експерименту в Україні (20–30 рр. ХХ ст.). – К., 2007. – 568 с.

² *Мовчан О.М.* Українські профспілки в компартійно-радянській системі влади (20-ті рр.). – К., 2004. – 420 с.

³ *Сушко О.О.* Профспілковий рух на приватних підприємствах України за роки НЕПу. – К., 2002. – 60 с.

⁴ *Мельничук О.А.* Соціальне страхування в радянській Україні (20–30-ті рр. ХХ ст.). – Вінниця, 2009. – 372 с.

⁵ *Свистович С.М.* Вказ. пр. – С. 62–63.

⁶ ЦДАВО України, ф. 2605, оп.1, спр. 815.

⁷ Там само, оп. 2, спр. 266.

⁸ Там само, оп.1, спр.229.

⁹ Там само, спр. 910.

¹⁰ Там само, оп. 2, спр. 410.

¹¹ Там само, спр. 689.

¹² Там само, оп. 3, спр. 72.

¹³ Там само, оп. 2, спр. 812.

¹⁴ Там само, спр. 427.

¹⁵ Там само, оп. 1, спр. 433.

¹⁶ Там само, оп. 2, спр. 217.

¹⁷ Там само, оп. 1, спр. 813.

- ¹⁸ Там само, спр. 862.
¹⁹ Там само, оп. 3, спр. 213.
²⁰ Там само, спр. 1008.
²¹ Там само, оп. 1, спр. 1186.
²² Там само, спр. 16.
²³ *Сушко О.О.* Висвітлення української системи приватного підприємництва періоду непу в документах центральних державних архівів України // *Арх. України.* – 2003. – № 1/3. – С. 157.
²⁴ ЦДАВО України, ф. 587, оп. 2, спр. 16.
²⁵ Там само, спр. 42.
²⁶ Там само, оп. 1, спр. 108.
²⁷ Там само, спр. 130.
²⁸ Там само, оп. 2, спр. 102.
²⁹ Там само, спр. 71.
³⁰ Там само, спр. 132.
³¹ Там само, ф. 1231, оп. 1, спр. 2.
³² Там само, спр. 76.
³³ Там само, ф. 2344, оп. 1, спр. 7.
³⁴ Там само, спр. 60.
³⁵ Там само, спр. 7.
³⁶ Там само, спр. 238.
³⁷ Там само, спр. 11.
³⁸ Там само, спр. 13.
³⁹ Там само, спр. 142.
⁴⁰ Там само, спр. 193.
⁴¹ Там само, спр. 160.
⁴² Там само, ф. 3311, оп. 1, спр. 6.
⁴³ Там само, ф. 5, оп. 1, спр. 2261.
⁴⁴ *Виговський М.* Документи ЦДАВО України про керівний склад культурно-освітніх установ УСРР 1920-х рр. // *Арх. України.* – 2005. – № 5/6. – С. 76.
⁴⁵ ЦДАВО України, ф. 413, оп. 1, спр. 557.

Summary

Devoted source's basic of industrial public societies history's between two world wars at TSCDAVO of Ukraine archive funds.

Key words: archive funds, archival documents, public societies.